

Азарка, В.У. Фарміраванне лінгвістычнай кампетэнцыі студэнтаў факультэта пачатковай адукацыі / В.У.Азарка, Н.У.Ждановіч // Намінатыўныя і функцыянальныя аспекты вывучэння мовы і маўленчай дзейнасці ў школе і ВНУ: зб.наук.арт./ М-ва адукацыі Рэсп. Беларусь, Брэст. дзярж. ун-т імя А.С.Пушкіна, каф. рус. і беларус.моў і метадыкі выкладання: рэд.кал.: Г.М.Канцавая, С.С.Кацэвіч, Ж.М.Селюжыцкая. – Брэст: Альтэрнатыва, 2011.– С.6-8.

Азарка В.У., Ждановіч Н.У. (Мінск)

ФАРМІРАВААННЕ ЛІНГВІСТЫЧНАЙ КАМПЕТЭНЦЫІ СТУДЭНТАЎ ФАКУЛЬТЭТА ПАЧАТКОВАЙ АДУКАЦЫІ БДПУ

Рэформа вышэйшай школы патрабуе прынцыповых змен ва ўсёй сістэме нашага ўзаемадзеяння са студэнтамі, павышэння якасці прафесійнай падрыхтоўкі спецыялістаў. Па-першае, гэта тычыцца зместу адукацыі.

Канцэпцыя моўнай адукацыі будучага настаўніка пачатковых класаў абумоўлена сітуацыяй блізкароднаснага білінгвізму і наяўнасцю двух тыпаў школ (з рускай і беларускай мовамі навучання), у якіх давядзецца працаваць нашаму выпускніку. Студэнт павінен у роўнай ступені ведаць фанетычную, лексічную і граматычную сістэмы сучасных беларускай і рускай моў, сутнасць адзінак маўлення і мовы, прынцыпы класіфікацыі моўных адзінак, нормы беларускай і рускай літаратурных моў; умець праводзіць лінгвістычны аналіз моўных адзінак, устанаўліваць сістэмныя адносіны ў мове, ужываць моўныя сродкі ў вусным і пісьмовым маўленні.

Сітуацыя двухмоўя, якая склалася ў най рэспубліцы, ускладняецца тым, што ў моўных сістэмах рускай і беларускай моў дастаткова многа падобных з’яў. З аднаго боку, гэта стварае спрыяльныя ўмовы для разумення рускага і беларускага маўлення, а з другога боку, фарміруе няправільнае ўяўленне аб валоданні гэтымі мовамі і ўзскладняе засваенне моўнага матэрыялу на ўсіх узроўнях. Паралельнае вывучэнне блізкароднасных моў суправаджаецца інтэрферэнцыяй – несявдомым і бескантрольным пераносам з’яў адной мовы на другую.

Студэнт, які атрымлівае спецыяльнасць “Пачатковая адукацыя”, павінен, такім чынам, свабодна пераключацца з адной мовы на другую, паколькі ў пачатковай школе ён будзе весці паралельнае навучанне дзяцей рускай і беларускай мовам. Менавіта гэтым фактам абумоўлена павелічэнне ў новых вучэбных планах не толькі гадзін на вывучэнне лінгвістычных дысцыплін, але і формаў кантролю, увядзенне дысцыплін кампанента ВНУ, арыентаваных на параўнальна-супастаўляльны аналіз і

паглыбленае вывучэнне рускай і беларускай моў, якія дазваляюць будучаму настаўніку пазбягаць інтэрферэнцыйных памылак.

Лінгвістычная кампетэнцыя студэнта пачатковай адукацыі БДПУ фарміруецца ў выніку абавязковага вывучэння двух дзяржаўных моў, метадык іх выкладання, а таксама такіх дысцыплін кампанента ВНУ, як “Параўнальна-супастаўляльная граматыка”, “Варыятыўны кампанент пачатковай школы” (факультатыўныя заняткі па мове і літаратурнаму чытанню), і дысцыплін па выбары студэнта “Гістарычны каментарый да заняткаў па рускай мове і літаратурным чытанні”.

Вучэбны план спецыяльнасці “Пачатковая адукацыя” (4 гады навучання) прадугледжвае вывучэнне рускай і беларускай моў прыкладна ў роўным аб’ёме, што дазваляе ўзгадняць патрабаванні, якія прад’яўляюцца да ўзроўню лінгвістычнага развіцця настаўніка-білінгва, і своечасова ажыццяўляць карэкцыю.

Аднак паўнацэнная філалагічная падрыхтоўка настаўніка пачатковых класаў падразумевае веданне не толькі сучаснага стану рускай і беларускай моў, але і тых працэсаў, якія адбываліся ў мінулым. Безумоўна, гістарычны каментарый даецца і ў межах курсаў “Беларуская мова” і “Руская мова”, аднак у абмежаваным аб’ёме і фрагментарна. Авагодванні ж пэўнай сістэмай гісторыка-лінгвістычных ведаў неабходна для свядомага разумення заканамернасцей функцыянавання моўнай сістэмы, якая з’яўляецца вынікам шматвяковай эвалюцыі. Зразумела, настаўнік павінен не толькі ведаць іх, але і ўмець правільна інтэрпрэтаваць, зыходзячы з таго, што мова – гэта не застылая сістэма, а з’ява, якая ўвесь час развіваецца. Разлічаная на 40 аўдыторных гадзін (20 лекцыйных, 20 практычных) дысцыпліна кампанента ВНУ “Гістарычны каментарый да заняткаў па рускай мове і літаратурным чытанні” лагічна дапаўняе курс сучаснай рускай мовы і фарміруе шэраг уяўленняў, якія адносяцца да лінгвістычнага светапогляду (паходжанне ўсходнеславянскіх моў, гісторыя іх пісьменнасці, асноўныя заканамернасці гістарычных змен у фанетыцы і граматыцы, якія тлумачаць унутраную логіку і абумоўленасць сучасных лексічных, граматычных і арфаграфічных з’яў, і інш.).

Яшчэ адной задачай моўнай адукацыі студэнтаў білінгваў заканамерна з’яўляецца фарміраванне ўмення праводзіць параўнальны аналіз адзінак юлізкароднасных моў. З мэтай вырашэння гэтай задачы на факультэце пачатковай адукацыі БДПУ была ўведзена дысцыпліна кампанента ВНУ “Параўнальна-супастаўляльная граматыка”, якая вывучаецца на 3 курсе ў аб’ёме 50 аўдыторных гадзін (26 лексічных, 24 практычных) і мае не толькі адукацыйна-тэарэтычнае, але і прыкладное значэнне: раскрывае асноўныя заканамернасці развіцця дзвюх усходнеславянскіх моў у іх узаемасувязі, дапамагае зразумець агульныя

з'явы, усвядоміць прычыны адрозненняў. Практычнае значэнне курса ў тым, што ён дазваляе паўтарыць і сістэматызаваць веды, засвоеныя раней пры вывучэнні лінгвістычных дысцыплін, удасканалвае ўменне параўноўваць моўныя з'явы і самастойна фармуляваць вывады на аснове праведзенага аналізу, вучыць заўважаць і кваліфікавана выпраўляць інтэрферэнцыйныя памылкі, садзейнічае, такім чынам, фарміраванню практычных навыкаў, неабходных настаўнікам пачатковых класаў для паралельнага выкладання дзвюх дзяржаўных моў.

Такім чынам, укараненне на факультэце пачатковай адукацыі БДПУ распрацаванай канцэпцыі моўнай адукацыі будучых настаўнікаў пачатковых класаў ахоплівае практычна ўсе складнікі лінгвістычнай кампетэнцыі. Разам з тым педагогічны калектыў факультэта бачыць свае асноўныя задачы не толькі ў пастаянным удасканаленні зместу падрыхтоўкі настаўнікаў пачатковых класаў, але і ў стварэнні развіццёвага адукацыйнага асяроддзя, у якім студэнт мог бы не толькі атрымліваць веды, уменні і навыкі, неабходныя для сваёй прафесійнай дзейнасці, але і ажыццяўляць свай асобны рост. Дасягненне пастаўленай мэты стане магчымым, калі будучыя настаўнікібудуць у роўнай ступені карыстацца рускай і беларускай мовамі як у вучэбнай, так і пазавучэбнай дзейнасці.